

Muğla Türkülerinde Kadınsılık ve Erkeksilik Özellikleri

The Feminity and Masculinity Traits in Muğla Folk Songs

Filiz ERDİR¹, Zerrin EREN²

¹Akdeniz Üniversitesi Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Bölümü Doktora Öğrencisi, Antalya
• filiz_erdir@hotmail.com • ORCID > 0000-0003-1163-4431

²Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Samsun
• erenz@omu.edu.tr • ORCID > 0000-0002-8579-6639

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 12 Mayıs / May 2022

Kabul Tarihi / Accepted: 22 Ağustos / August 2022

Yıl / Year: 2022 | Cilt – Volume: 2 | Sayı – Issue: 2 | Sayfa / Pages: 199-228

Atıf/Cite as: Erdir, F. ve Eren, Z. "Muğla Türkülerinde Kadınsılık ve Erkeksilik Özellikleri" *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi* 2(2), Aralık 2022: 199-228.

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Filiz ERDİR

Yazar Notu / Author Note: 'Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında yazmış olduğu ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın ve Aile Araştırmaları Yüksek Lisans programında sunulan "Muğla Türkülerinde Kadın ve Erkek Temsillerinin ve Rollerinin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi" başlıklı tezden yararlanılarak üretilmiştir.'

MUĞLA TÜRKÜLERİNDE KADINSILIK VE ERKEKSİLİK ÖZELLİKLERİ

ÖZ:

Ataerkil toplum, erkeği yüceltirken, kadını ikincil konumda, yani erkekten sonra gelen olarak görmektedir. Toplumdaki cinsiyet eşitsizliğinin nedeni olan ataerkil düzen, varlığını ve devamlılığını toplumsal cinsiyet kalıp yargı ve rolleri yoluyla sürdürmektedir. Halk edebiyatı ürünlerinden olan türküler, kültürün kadın ve erkekler için uygun gördüğü niteliklerin ve rollerin dünden bugüne taşınmasında köprü görevi görebilirler. Bu nedenle, çalışmanın amacı, Muğla türkülerinde temsil edilen kadınların ve erkeklerin özelliklerini belirlemeye çalışmaktır.

İncelenen türkülerde, yer alan erkeklerin özellikleri; kaba dil kullanan, tatlı dilli, çapkın, cinsel arzularını dile getiren, güçlü, gözü pek, saldırgan, duygusal, kararlı, kıskanç, ailenin neslini sürdüren ve aileyi ayakta tutan, kadını sahiplenmek isteyen ve kadının namusunu koruyan olarak tespit edilmiştir. Kadınların özellikleri ise; namuslu, çapkın, duygusal, nazlı, tatlı dilli, güzel, boyun eğen, evlilik konusunda kendi kararlarını veren, maddiyata ve paraya değer veren olarak saptanmıştır. Bu araştırma, Muğla türküleriyle sınırlıdır. Farklı yörelerin türküleri de incelenerek, bu türkülerdeki kadınların ve erkeklerin özellikleri tespit edilebilir. Ortaya çıkacak özellikler, geliştirilebilecek Türkiye'ye özgü kadınsılık ve erkeksilik ölçeğine kaynak oluşturabilir.

Anahtar Sözcükler: *Muğla Türküleri, Kadınsılık Özellikleri, Erkeksilik Özellikleri, Toplumsal Cinsiyet.*

THE FEMININITY AND MASCULINITY TRAITS IN MUĞLA FOLK SONGS

ABSTRACT

While patriarchal society glorifies the man, it puts the woman in a secondary position, that is, it assigns a subordinate role to the woman. The patriarchal system which is the reason behind gender inequality in society owes its existence and durability to gender stereotypes and roles. Folk songs, the products of folk literature, may function as the bridges transmitting the traits and roles that society assume to be appropriate for women and men from past to present. Therefore, the aim of the study is to try to determine the characteristics and roles of the women and the men represented in Muğla folk songs.

The traits of the men in the folk songs analysed in this study are as follows: using harsh language, soft-spoken, promiscuous, talking about his sexual desire, strong, brave, aggressive, emotional, decisive, jealous, providing the continuity of family and mainstay of the family, owning woman and protecting the honour of the woman. The traits of the women represented in the folk songs studied in this paper are as follows: virtuous, coquettish, emotional, coy, soft-spoken, beautiful, obedient, making her own decisions about marriage, materialistic. The scope of this research is Muğla folk songs. The representations of the women and men in the folk songs sung in different locations of Turkey may be studied to determine masculine and feminine traits and roles. The results of this study along with the results of the studies to be carried out may constitute a resource for the femininity and masculinity scales to be developed specific to Turkey.

Keywords: *Muğla Folk Songs, Femininity Traits, Masculinity Traits, Gender.*

GİRİŞ

Toplumda kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin temelinde ataerkilliğin yattığını söylemek mümkündür. “Ataerkillik; toplumda soyun aktarılması, mirasın devredilmesi ve ekonomik güce sahip olma ile çocuklar ve kadın üzerinde tam yetkiye sahip olma gibi temel görevlerin erkeklere verilmesi anlamına gelir” (Demez, 2005, s. 61). Ataerkillik için toplumdaki erkek egemen düzenin adıdır da denilebilir. Bu düzende, kadının ve erkeğin elindeki güç eşit değildir. Kate Millett (2011) ataerkil toplumlardaki kadın ve erkek arasındaki güç dengesizliğini ve hiyerarşiyi açıklamak için “cinsel politika” kavramını kullanır. Politika kavramını güçlülük temeline dayanan ilişkiler ve gücü elinde bulundurma savaşı bağlamında kullanan Millett, kadın erkek ilişkilerinin de politik olduğunu söyler (Millett, 2011, s. 45). Ataerkil düzen, gücü erkeğin eline verirken, erkek elindeki gücü kadın ile paylaşmak istememektedir. Evde dikiş diken, kumaş kesip elbise hazırlayan kişi kadın iken dışarıda çalışan terzilerin, modacıların çoğunluğunun erkek olması ya da evde ekmek yapan, köyde fırında ekmek pişiren kadın iken fırıncıların çoğunun erkek olması, hatta fırıncılığın erkek mesleği olarak algılanmasının ardında, ekonomik çıkarların ekonomik gücü erkeğin eline verme isteğinin olduğu söylenebilir. Bir başka ifadeyle, ekonomik kazancı olan işler erkek işi olarak görülürken, maddi bir gelir sağlamayan işler kadın işi olarak görülmektedir. Bu durum, Kate Millett’in sözünü ettiği kadın ve erkek arasındaki güç savaşının göstergesidir. Ataerkil sistem, erkeğin eline gücü erkek ve kadınlara yüklediği özellikler ve roller, yani toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ve rolleri, yoluyla vermektedir.

TOPLUMSAL CİNSİYET

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet farklı anlamlar ifade eden sözcüklerdir. “Cinsiyet sözcüğü kadın ya da erkek olmanın biyolojik yönünü; toplumsal cinsiyet terimi ise toplumun ve kültürün kadın ve erkek olmaya yüklediği anlamları ve beklentileri ifade etmektedir” (Dökmen, 2009, s. 20). Bir başka deyişle, cinsiyet, anatomik yönden kadın ve erkek olmayı tanımlamak için kullanılırken toplumsal cinsiyet, toplumun ve kültürün kadınlardan ve erkeklerden beklediği kişilik özelliklerini, tutum ve davranışları, hatta kadın ve erkeğe uygun gördüğü meslekleri, rolleri belirtmek için kullanılır. Toplumsal cinsiyet kavramı, toplumsal cinsiyet kalıp yargı ve rollerini de içinde barındırır.

Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, toplumun kadınlarda ve erkeklerde bulunmasını beklediği kişilik özelliklerini, kadınlardan ve erkeklerden beklenen davranışları betimlemek için kullanılır. Örneğin kız çocuklarına bebek, erkek çocuklarına asker ya da araba oyuncaklarının alınması toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının bir sonucudur. “Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının hem betimleyici (descriptive) hem de yönlendirici (prescriptive) özellikleri vardır” (Z. Eren, 2015, s. 21). Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının betimleyici yönü, bazı özelliklerin kadınsı, bazı özelliklerinse erkeksi olarak nitelenmesiyle ilgilidir. Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının yönlendirici niteliği ise, kadınların ya da erkeklerin sahip olduğu varsayılan özellikler nedeniyle, kadınlar ve erkeklerle ilgili beklentileri tanımlamak için kullanılmalarıdır. Örneğin ”kadınların duygusal olduklarına” dair kalıp yargı, kadınların duygularını ağlayarak ifade etmesi beklentisini oluşturur ve kadından gözyaşı dökmesi beklenir. “Kadın namuslu olmalıdır” kalıp yargısı ise; kadının gece saat on ikiden sonra evden dışarı çıkmaması, açık giysi giymemesi, yoğun makyaj yapmaması beklentilerini oluşturabilir.

Erkeklerin kadınlar üzerinde üstünlük kurmasına sebep olan kalıp yargılardan biri de, “Erkekler koruyan ve kollayandır” kalıp yargısıdır. Erkeğin kadın karşısındaki otoritesini gösteren bu kalıp yargı, kadınların korunmaya muhtaç bireyler olduklarına dair başka bir kalıp yargı oluştururken; koruyan ve kollayan erkek kadının namus bekçiliğini yapabilir, sadakatini sorgulayabilir, kadını “diğer erkeklerden” korumak için kadına sınırlandırmalar getirebilir ve yaptırım uygulayabilir. “Erkekler liderlik yapabilir” kalıp yargısı da erkeklerin liderlik yaparak toplumda öncülük etmesi beklentisini oluştururken; liderlik yapabilen bir erkeğe politikacı olma, yöneticilik yapma, evin geçimini sağlama, ailesine bakma veya aileyi koruma rolleri verilmektedir.

Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını ortaya çıkarmak için çeşitli envanterler geliştirilmiştir. “Bem Cinsiyet Rolü Envanteri” toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını belirlemek için geliştirilen ölçeklerden en bilineni ve en sık tercih edilenidir. De-

borah A. Prentice ve Erica Carranza, Sandra Bem'in envanterinde bulunan kadınsı ve erkeksi özellikleri şöyle sıralamışlardır:

Kadınsı özellikler: şefkatli, neşeli, çocuksu, merhametli, kötü söz söylemeyen, incinmiş duyguları teselli etmeye istekli, dişi, övgüye değer, kibar, kolayca kandırılabilen, çocukları seven, sadık, başkalarının gereksinimlerine duyarlı, utangaç, tatlı dilli, sempatik, hassas, anlayışlı, sıcak ve boyun eğen. Erkeksilik özellikler: liderlik yapabilen, saldırgan, hırslı, çözümleyici, iddialı, atletik, rekabetçi, kendi inançlarını savunan, baskın, güçlü, liderlik becerilerine sahip, bağımsız, bireysel, kolayca karar verebilen, erkeksi, kendine güvenen, kendi kendine yeten, güçlü kişiliği olan, olaylara karşı tutumunu belli etmeye istekli, riske girmeye istekli (Prentice ve Carranza, 2002, s. 269-270).

Ayşe Nur Kavuncu 1987 yılında, Bem Cinsiyet Rolü Envanterinin Türk toplumu uyarlamasını yapmıştır. “Kavuncu, envanterin Türkçe çevirisini bir uzmanlar grubuna değerlendirterek Türk toplumuna uymadığı konusunda görüş birliğine varılan sıfatlar yerine, önerilen ve üzerinde görüş birliğine varılan başka sıfatları koymuştur” (Dökmen, 1999, s. 29). Türkçe envanterde kadınsılık özellikleri olarak “ağırbaşlı-ciddi, anlayışlı, başkalarının ihtiyaçlarına duyarlı, boyun eğen, cana yakın, çocukları seven, duygusal, fedakâr, gönül alan, hassas, incinmiş duyguları tamir etmeye istekli, kaba dil kullanmayan, kadınsı, merhametli, namuslu, sadık, sevecen, sıkılgan, tatlı dilli, yumuşak-nazık” (Kavuncu, 1987, s. 35-36) yer almıştır. Erkeksilik özellikleri olarak ise “ailesine karşı sorumlu, baskın-tesirli, cömert, duygularını açığa vurmeyen, erkeksi, etkileyici-güçlü, girişken, gözü pek, haksızlığa karşı tavır alan, hırslı, idealist, kendi ihtiyaçlarını savunan, kendine güvenen, kuralcı-katı, lider gibi davranan, mantıklı, otoriter, riski göze almaktan çekinmeyen, saldırgan ve sözünde duran” (Kavuncu, 1987, s. 33-34) sıfatları yer almaktadır. Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, kadın ve erkek için ayrı toplumsal cinsiyet rolleri beklentilerinin oluşmasına neden olabilir.

Toplum, kadına ve erkeğe farklı özellikleri uygun görerek kadın ve erkek için farklı roller oluşturmuştur. “Toplumsal cinsiyet rolü, her toplumun kendi kültürel içeriğinde bulunan kadınlık ve erkeklik kavramlarına uygun olarak, kadınlardan ve erkeklerden beklediği kişilik özellikleri, giyim tarzı, tutum ve davranışlar anlamına gelir” (Z. Eren, 2015, s. 20). Toplumun kadınlara uygun gördüğü ya da kadınlardan beklediği davranışlar kadınsı cinsiyet roller, erkeklere uygun gördüğü ya da erkeklerden beklediği davranışlar erkeksi cinsiyet rolleridir. Küçük yaşlardan itibaren kız ve erkek çocukları toplumda nasıl davranmaları gerektiğini öğrenmiş ve toplum tarafından uygun görülen davranış rollerini içselleştirmişlerdir. Toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde kadından ve erkekten kendileri için uygun görülen davranışlar göstermeleri beklenmektedir. Ataerkil toplum erkeklerin kadınsı roller sergilemesini onaylamaz. Örneğin; ‘Karı gibi kırıtma’, ‘erkek adam ağlamaz’, ‘erkek

adam korkmaz' ifadeleri toplumun erkeklerde kadını davranışlar görmek istemediğini gösterir. Erkeksi davranışlar gösteren kadınlar ise 'erkek gibi kadın', 'erkek Fatma', 'Osmanlı kadını' gibi ifadelerle betimlenir ve toplum tarafından onaylanır. Kadınsı roller sergileyen erkekler toplum tarafından hoş görülmezken erkeksi roller sergileyen kadınların yüceltilmesi ataerki toplumdaki çifte standardı, ayrımcılığı ortaya koymaktadır. Nitekim Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (2011), toplumsal cinsiyeti tanımlarken toplumsal cinsiyet kavramının ayrımcı olduğu şöyle belirtir:

Toplumsal cinsiyet toplumun her iki cinse verdiği, ayrımcı temelli toplumsal roller ve ilişkiler, kişilik özellikleri, tutumlar, davranışlar, değerler ve göreceli güç ve etki düzenini ifade eder. Biyolojik cinsiyet ise genetik ve anatomik özelliklerle belirlenirken; toplumsal cinsiyet öğrenilen, zaman içinde değişen ve kültürler içerisinde ve arasında büyük farklılıklar gösteren, edinilen bir kimliktir (UNFPA, 2011, s. 13)^[1].

Bu tanımda, toplumsal cinsiyetin ayrımcı olduğunun belirtilmesinin yanı sıra, bu kalıp yargı ve rollerin edinildiği de vurgulanır. İnsanlar, doğdukları andan itibaren, çeşitli yollarla, toplumsal kalıp yargı ve rollerine maruz kalırlar. Toplumun kadın ve erkeğe uygun gördüğü renklere göre seçilmiş giysiler, kız ve erkek çocuklarına uygun görülen oyuncaklar, çocuğun çevresindeki kişilerin birbirlerine olan davranışları, medya ve kitaplar yoluyla çocuklar toplumun kadınsılık ve erkeksilik özellik ve rollerini öğrenmeye başlarlar.

TÜRKÜ VE TOPLUMSAL CİNSİYET

Halkın kültüründen kaynaklanan halk edebiyatının nazım türlerinden biri de türküdür. Türkülerin konularıyla ilgili olarak Ensar Aslan şunları söyler: "Türkülerin konuları bireysel veya toplumsal olaylarla ilgilidir. Halkın derdi, davası, doğası, sevgisi, acısı, kahramanlıkları ve toplumsal olaylar karşısındaki tepkisi türkülere yüklenmiştir. Türkülerle ağlamış, türkülerle gülmüş Anadolu insanının zevk ve ruh haritasını türkülerde buluruz" (2010: 118). Bu tanımdan yola çıkarak; türkülerin halkın değerlerini, düşüncelerini, duygularını, inançlarını, çeşitli olaylar karşısındaki tutum ve davranışlarını yansıttığı söylenebilir. Halkın düşünce, değer ve duygularını sergileyen türkülerin, halkın kadın ve erkeklerle ilgili nitelemelerini, düşüncelerini, beklentilerini içermesi de doğaldır. Türkülerin kuşaktan kuşağa aktarıldığı düşünüldüğünde, bu eserlerin yalnızca halkın değerlerinin, inançlarının değil aynı zamanda toplumsal cinsiyet rollerinin ve kalıp yargılarının da geçmişten günümüze ve günümüzden yarınlara taşınmasında köprü görevi gördükleri çıkarımı yapılabilir. Türküler, sık sık söylendikleri için, toplumsal cinsiyet kalıp yargı ve rollerinin içselleştirilmesine de neden olabilirler.

[1] Çeviri, makalenin yazarlarına aittir.

Dahası, insanlar türküler aracılığıyla çeşitli duygularını dile getirmişler; kadınlar ve erkekler birbirlerine dair çeşitli duyguları aktarmak için türküler yakmışlardır. Erkekler kadınlara sitemlerini, özlemlerini, öfkelerini ve sevdalarını türküler yoluyla ifade etmişlerdir. Kendileri için türkü yakılan kadınlar da türkü yakarak kendi duygularını türküler vasıtasıyla dile getirmişlerdir. Artun (2004, s. 133), türkü yakıcı kimlikleriyle türkü yakan kadınların daha çok kendi iç dünyalarını ve görüşlerini vurguladıklarını ifade eder. Bu ifadeden, kadınların ve erkeklerin türkülerin hem öznesi hem de nesnesi oldukları sonucu çıkarılabilir. Böylelikle türküler, kadın ve erkek cinsiyet rollerinin, toplumun kadın ve erkek ile ilgili toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının, kadın-erkek ilişkilerinin anlaşılmasına yardımcı olabilirler.

Türkülerin köprü işlevi görerak kadın ve erkeğin sahip olması gerektiği düşünülen niteliklerin dünden bugüne taşınmasına aracılık ettiği ve toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının öğrenilebilir olduğu göz önüne alınarak, bu çalışmada aşağıda verilen araştırma sorularına cevap aranacaktır:

1. Muğla türkülerinde temsil edilen erkeklerin özellikleri nelerdir?
2. Muğla türkülerinde temsil edilen kadınların özellikleri nelerdir?

Bu çalışmada tespit edilecek kadın ve erkek özelliklerinin, daha sonraki çalışmalarda geliştirilecek ölkemize özgü kadınsılık ve erkeksilik ölçeklerine kaynak oluşturması hedeflenmektedir.

YÖNTEM

Makalede, Ümral Deveci'nin TRT repertuarındaki Muğla türkülerini de içeren, Muğla yöresindeki türkülerin derlendiği *Deniz Üstü Köpürür Muğla Türküleri ve Hikâyeleri (Tasnif ve İnceleme)* kitabı kullanılmıştır. Kitapta yer alan türkü metinleri yakın okuma (close reading) ile incelenmiştir. Yakın okumada "dilin işleyişi, kültürel kodların içeriğe yansımaları ya da yazarın görme biçimi gibi metni somutlayan bütün olanak ve koşullar okurun ilgi alanına girer" (Şen, 2019, s.147). Bu çalışmada, türkü metinleri dikkatlice okunmuş; kadın ve erkeğe hitap biçimleri, kadın ve erkeğin kullandığı dil, kadın ve erkek için kullanılan sıfatların sözlük anlamlarının yanı sıra, çağrışımsal ve örtük anlamları incelenerek türkü metinlerinde yer alan kadınların ve erkeklerin özellikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Türkü metinlerinde tespit edilen bu özelliklerin, Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ve Ayşe Nur Kavuncu'nun Türk toplumuna uyarladığı envanterde yer alan kadınsılık ve erkeksilik özellikleriyle benzerlikleri ve farklılıkları tartışılmıştır. Türkülerin öykülerine ulaşmak için Mehmet Ali Eren'in Öyküleri ile Muğla Türküleri ve Tarcan Oğuz'un *Yatağanda Söylenen Türküler ve Öyküler* kitaplarına da başvurulmuştur.

TARTIŞMA

1. MUĞLA TÜRKÜLERİNDEKİ ERKEKSİLİK ÖZELLİKLERİ

1.1. Kaba Dil Kullanan

Erkeklerin kaba dil kullanarak duygu ve düşüncelerini ifade etmeleri, toplum tarafından onaylanan bir davranış biçimidir. Muğla türkülerinde de kaba dil kullanan erkekler saptanmıştır. “Yörük Kızı” (Deveci, 2007, s. 15) türküsünün “Gidi kahpenin kızı” dizesinde hem anne hem de kız hakarete uğramaktadır. “Mahmut Ağa Ağıtı”nda (Deveci, 2007, s. 215) Mahmut Ağa’yı öldüren Ferguson’a “kahpe Ferguson” denilmiştir. “Buhurcular Türküsü”nde (Deveci, 2007, s. 278) yer alan “dürzünün kızı” ifadesinde hem kız hem de baba ağır bir küfür sözü olan “dürzü” (TDK, 2022) sözcüğü ile aşağılanılmışlardır.

Muğla türkülerinde erkeksilik özelliği olarak yer alan kaba dil kullanımı, Bem Cinsiyet Rolü Envanterinde ve Ayşe Nur Kavuncu’nun Türk toplumuna uyarladığı envanterde erkeksilik özelliği olarak yer almamaktadır.

1.2. Tatlı Dilli

Muğla türkülerinde kaba dil kullanan erkek betimleri yer alsa da, incelenen türkülerde tatlı dil kullanan erkek betimlemeleri de tespit edilmiştir. “Of gidene bak gidene nasıl *güzelim*” ilk dizeli türküde (Deveci, 2007, s. 122) erkek anlatıcının “Of Çıra koydum yanmadı neler söyledim/ Nazlı yârim kanmadı/ Of Olamaz böyle böyle düşünme kara gözlüm/ Efkârın nedir söyle” dizeleriyle kadına tatlı bir dille seslendiğini görmekteyiz. “Denizden urganım var” ilk dizeli türkünün (Deveci, 2007, s. 109) “Bu dağları aşalım/ Aşalım dolaşalım/ Neden dargın geziyon/ Gel yarın barışalım” dizelerinde erkek anlatıcının sevdiği kadına barışma arzusunu tatlı dille iletmeye çalıştığı görülmektedir.

Erkeklerin romantik ilişkilerinde kadınsılık özelliklerinden biri olan tatlı dili kullandıkları düşünülmektedir. İncelenen türkülerde belirlenen tatlı dilli, Bem Cinsiyet Rolü Envanterinde ve Kavuncu’nun Türk toplumuna uyarladığı envanterde erkeksilik özelliği olarak yer almamaktadır.

1.3. Çapkın

İncelenen türkülerde çapkın erkek betimlemeleri tespit edilmiştir. Ataerkil toplumda erkeklerin çapkınlık yapmasının onaylandığını ve ataerkil toplum tarafından desteklendiğini “erkektir, yapar”, “erkeğin elinin kiridir” şeklinde oluşturulan kalıp yargılarda görmekteyiz. Muğla türkülerinde de açık bir şekilde çapkınlık ya-

pan erkekler vardır. “Gök Keçinin Ayrıanı” türküsünün “At üstünde orağım/ O kızlara uğradım/ O kız bize yaramaz baylan kadınım/ Meyilim sana düştü” (Deveci, 2007, s. 86) dizelerinde gönül eğlendirmek için birden fazla kızın peşinden koşarak çapkınlık yapan bir erkek anlatıcı görülür.

“Arıya bak arıya” ilk dizeli türkünün “Kiremitte toz musun/ *Aman* Gelin misin kız mısın/ Akşam yanına geliyorum (Size geliyorum)/ *Aman* Evde yalnız mısın” (Deveci, 2007, s. 358) dizelerinde erkek anlatıcı kim olduğunu bilmediği; evli olup olmadığını “gelin misin kız mısın” diye sorarak öğrenmeye çalıştığı bir kadının yanına gitmek isterken görülmektedir. Kadınları cinsel nesne yerine koyan erkek, evli ya da bekâr ayrımı yapmadan çapkınlık peşinde koşmaktadır. “Gelin Türküsü” nün “İliman çalıları amanda aman/ Yol etti yalıları/ İnadına sevecem/ Kocalı karıları” (Deveci, 2007, s. 129) dizelerinde ise kendisine sevgili olarak evli kadınları seçeceğini dile getiren bir erkek anlatıcı vardır. “Alışlı Dağlar Türküsü” nün “Uzun olur kuyuların zinciri/ Çok severim gelinlerin gencini” dizelerinde de evli kadınları sevdiğini söyleyerek çapkınlık yapan bir erkek anlatıcı, türkünün devamında “Altın yüzük parmağımda dolalı/ Gelin sevdası kızdan belalı” (Deveci, 2007, s. 310) dizeleriyle de evli kadınlara sevdalanıp çapkınlık yapmanın bekâr kadınlarla “kacamak” yapmaktan daha zor olduğunu ifade etmiştir.

“Ahiköylü Üç Mehmetler Türküsü” nün “Zapt eyleyin analar kızlarınıza/ Ahiköy’ün üç Mehmet’i baş olmaz” (Deveci, 2007, s. 404) dizelerinde, kız anneleri çapkın Üç Mehmet’e karşı dikkatli olmaları konusunda uyarılmaktadır. Kızlar namuslarını koruma gerekçesiyle sınırlandırılırken çapkınlığı ile nam salmış Üç Mehmet’e çapkınlık yaptığı için herhangi bir yaptırım uygulanmaz ve kendisi bu konuda serbest bırakılır. Bu da erkeğin çapkınlık yapmasının toplum tarafından kabul gördüğünü gösterebilir.

“Develerim ye le ye le” ilk dizeli türküde (Deveci, 2007, s. 369) kadın anlatıcı “Boz develer yayılır kırdı/ Köşeni aldırılmış kurda/ Dön gel oğlan dön gel/ Senin evin burda” dizeleri ile kocasına seslenmektedir. Burada da, ataerkil toplum çapkınlık yapan erkeğin tarafında yer alırken aldatılan kadından da kocasının yaptığı çapkınlıkları sineye çekmesini beklemektedir.

1.4. Cinsel Arzularını Dile Getiren

1.4.1. Kadın

Ataerkil toplumlarda “Cinsellik, erkekler için daha önemli, merkezi, hatta vazgeçilmez olarak algılandığı” için (Gross’dan aktaran Sakman, 2012, s. 5), kadın erkeğin başrol oynadığı cinsel eylemde gerekli ama değersiz bir varlık olarak yer alır. Muğla türkülerinde erkeklerin cinsel arzularını, kadından cinsel anlamda beklentilerini açık bir şekilde dile getirdiklerine tanık olunur. “*Abo* pek güzel oluyoru” ilk

dizeli türküde erkek anlatıcı “*Abo Örgenemedim* oyununu/ Ben sene yanivedim/ Neden alyoman goynuna” (Deveci, 2007, s. 345) diyerek kadın ile cinsel birlikteliği arzuladığını ifade etmiştir. “*Gabardıç Çeşitlemesi Türküsü*” nün (Deveci, 2007, s. 268) ilk kısmında yer alan “*Yaslanaydım gabardıçın pürüne/ Dinleyeydim kekliklerin ününe/ ağam efem aman/ Ünledim Fatma diye, yalnız yatma diye*” dizelerinde erkek anlatıcı, Fatma’ya ‘yalnız yatma’ diyerek cinsel birliktelik imasında bulunmuştur. Türkünün ikinci bölümünde yer alan “*Kaçma güzel kaçma seni tutarlar/ Tutarlar gurbete atarlar/ ağam efem ağam/ Ünledim Ayşe diye, odayı döse diye*” dizelerinde de aynı erkek anlatıcı Ayşe’ye seslenerek, Ayşe ile de cinsel birliktelik yaşamak istediğini ifade etmiştir. Burada erkeğin birden fazla kadınla yaşamak istediği cinsel birliktelik arzusu görülür.

“*Kaleden indim yayan*” ilk dizeli türkünün “*Haydi anam anam ben gelmem/ Sen olmazsan evlenmem/ Haydi anam anam hop deyiver/ Anam evde yok deyiver*” (Deveci, 2007, s. 132) dizelerinde erkek anlatıcının kadının yalnız olduğu bir anı beklemesi, kadın ile masum bir birliktelik yaşama amacı taşımadığını sezdirir. “*Koca kavak yarıldı*” ilk dizeli türkünün “*Ak üzüm asmasıyım/ Nazilli basmasıyım/ Ana doktor istemem/ Ben güzel hastasıyım*” ve “*Vardım baktım evine/ Bulamadım evinde/ Kolum sarılamadı/ O incecik beline*” (Deveci, 2007, s. 140) dörtlüklerinde bekâr erkek, güzel kadınlara düşkün olduğunu belirtirken, kadının ince beline sarılma isteğiyle cinsel birlikteliği arzuladığını ima etmektedir. “*Aşk Türküsü*” nün “*A meleğim meleğim/ Saat kaçta yanına geleyim/ Ben senin Oyunlarına yangınım/ Oynayiver de Bir kerecik de göreyim*” (Deveci, 2007, s. 127) dizelerinde ve “*Çay Türküsü*” nün “*İndim dere beklerim/ Vay benim emeklerim/ Yalnız yata yata/ Çürüdü kemiklerim*” (Deveci, 2007, s. 98) dizelerinde, erkek anlatıcılar kadınla cinsel birliktelik arzuladıklarını ifade etmişlerdir. “*Keklik Türküsü*” nün “*Pencerenin kanadı/ Rakı bana yaradı/ Al yanaktan ısırıldım/ Altın dişim kanadı*” (Deveci, 2007, s. 135) dizelerinde ise kadın cinsel nesne olarak yer almıştır. Erkek kadının cinselliğinden faydalanan kişi, kadın ise erkeğin cinsel arzularını tatmin etmesini sağlayan bir nesne şeklinde betimlenmiştir. “*Sarıca da buğday tanesin*” ilk dizeli türkünün “*Kabaca minder üstünde/ Gül sinelerin terlesin*” (Deveci, 2007, s. 158) dizelerinde erkek anlatıcı kadının göğsü üzerinden cinsel arzularını dile getirmektedir. “*Çay Türküsü*”nde yer alan “*İndim derelerine/ Bilmem nerelerine/ Kaytan sinemi sürsem/ Mübarek gül memelerine*” (Deveci, 2007, s. 98) dizelerinde erkek anlatıcı kadının göğsünü mübarek sözcüğü ile kutsallaştırıp yüceltirken, kadının cinsel organını dereye benzeterek kadınla cinsel birleşmeyi de ima ediyor olabilir. Erkek anlatıcıların kadından cinsel anlamda beklentilerini açık bir şekilde dile getirdikleri ve kadınları cinsel nesne olarak gördükleri, yukarıda verdiğimiz türkü dizelerinde açık bir şekilde görülmektedir.

1.4.2. Kız çocukları

Muğla türkülerinde sadece kadınlara değil, aynı zamanda kız çocuklarına karşı duyulan cinsel arzu da ifade edilmiştir. İncelenen türkülerde kız çocuklarının cinsel nesne olarak görüldüğü ve cinsel nesne olarak görülen kız çocuklarıyla evliliklerin gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. “On birinde mah yüzüne bakılır” ilk dizeli türkünün ilk dörtlüğünde yer alan “On birinde mah yüzüne bakılır/ On ikide kızın kahır çekilir/ On üçünde her bir yeri bal olur/ Çok sallanma zülüflerin tel olur” dizelerinde ve türkünün ikinci dörtlüğünün “On dördünde deli dolu yaşına/ On beşinde gezer kendi başına/ On altısında yârlar girer düşünce/ Çok sallanma her bir yerin bal olur” (Deveci, 2007, s. 220) dizelerinde erkek anlatıcının kız çocuğunun fiziksel gelişimini cinsellik bağlamında değerlendirdiği görülür. Erkek anlatıcı kız çocuğunun beden gelişiminden haz aldığını belirterek, kız çocuğu ile cinsel birliktelik arzuladığını ima etmektedir. “Bana bir yar olsa da küçücük olsa” ilk dizeli türkünün “Bana bir yâr olsa da küçücük olsa/ Öpülmedik kokulmadık gonca gül olsa” (Deveci, 2007, s. 274) dizelerinde de erkek anlatıcı küçük bir kıza aşkını anlatmış ve gonca gül benzetmesi ile bakire bir sevgili istediğini dile getirmiştir. “Şahboylum” ya da “Gide Gide Yoruldum Türküsü” nde “*Benim* Sevdiğim on üç on dört yaşında” (Deveci, 2007, s. 291) diyen erkek anlatıcının on sekiz yaşından küçük bir kız çocuğunu arzuladığını; “Kurucaova’nın Çamları Türküsü” nün “Kurucaova’nın çamları kozalıdır kozalı/ On beşinde bir gelin aldım o da Kurucaovalı/ Doya doya saramadım yüreciğim yaralı” (Deveci, 2007, s. 262) dizelerinden ise erkek anlatıcının on beş yaşında bir kız çocuğu ile evlilik yaptığını öğrenmekteyiz. “Kura Türküsü”nde de, erkek anlatıcı askerlik vazifesini tamamladıktan sonra “On beşinde kız alacam” (Deveci, 2007, s. 330) diyerek çocuk yaşta bir kız ile evlenmek istediğini ifade etmiştir. “Ahiköylü Üç Mehmetler Türküsü” nün “Makularda taş olmaz/ Bundan ince kaş olmaz/ Yaşı gelmiş on beşe a güzelim yârim/ Evde durak yakışmaz” (Deveci, 2007, s. 404) dizelerinde de on beş yaşındaki bir kız çocuğunun evde bekâr durmasının uygun olmadığı ve kız çocuğunun bir an önce evlendirilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır.

Muğla türkülerinde, erkeklerin küçük yaşlardan itibaren kadınları cinsel nesne olarak algılamaya başladıkları görülür. Kız çocuklarına cinsellik bağlamında yaklaşan erkekler, cinsel arzularını kız çocuklarının bedenlerinde tatmin etmek istemektedirler. Bu durum ise kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmelerinin doğal karşılanmasına, böylelikle erken yaşta yapılan evliliklerin kuşaklar boyunca devam etmesine neden olabilir.

1.5. Güçlü

Muğla türkülerinde fiziksel güç gerektiren işleri yapan erkek betimlemeleri tespit edilmiştir. “Demirciler Türküsü” (Deveci, 2007, s. 285) ve “Ferafi Türkü-

sü” (Deveci, 2007, s. 321) dizelerinde demir döven; “Mahmut Ağa Ağtı” (Deveci, 2007, s. 215) ve “Bey oğlum nerdesin” ilk dizeli türküde (Deveci, 2007, s. 317) odun indiren ve “Demirciler Türküsü” (Deveci, 2007, s. 285) dizelerinde odun kesen erkeklerden söz edilmesi buna örnek olarak verilebilir.

Fiziksel anlamda güçlü olmak ülkemizde erkeksilik özelliklerinden biridir ve fiziksel anlamda güçlü olmak erkeklerle özdeşleştirilmiştir (Dökmen, 2009, s. 104). Güçlü olmak, erkeksi özellik olarak hem Bem Cinsiyet Rolü Envanterinde hem de Ayşe Nur Kavuncu'nun uyarladığı envanterde yer almaktadır.

1.6. Gözü pek

Gözü peklik, yani cesaret, erkeklerden beklenen özelliklerden biridir ve Muğla türkülerinde de cesaret erkeklerle özdeşleştirilmiştir. Yerkesik' e ait olan “Kerimoğlu Türküsü” (Deveci, 2007, s. 297) dizelerinde Kerimoğlu'na, Raif Türküsü'nde (Deveci, 2007, s. 401) Raif'e, “Sırrı Efe Türküsü” nde (Deveci, 2007, s. 372) Sırrı Efe'ye, “Çete Mıstık Efe Türküsü” nde (Deveci, 2007, s. 374) Mıstık Efe'ye, “Sabahta namazında *a güzelim aman*” (Deveci, 2007, s. 410) ilk dizeli türküde betimlenen erkeğe yiğit şeklinde hitap edildiği görülmektedir. Bodrum'a ait olan “Kerimoğlu Türküsü”nde (Deveci, 2007, s. 302) “Oynayıversin düşmanların yüreği” dizesi ile Kerimoğlu'nun cesur olduğu ve düşmanları korkuttuğu dile getirilirken, “Koroğlu Türküsü”nde (Deveci, 2007, s. 331) de Koroğlu düşmanları korkutan cesur bir erkek olarak nitelendirilmiştir. “Yeşil Olur Türküsü” (Deveci, 2007, s. 238) dizelerin de ise erkeklerin “çatal yürekli” yani cesur, korkusuz (TDK, 2022) oldukları belirtilmiştir.

“Mehmet Çavuş Türküsü”nde Mehmet Çavuş ve Kürtoğlu birbirlerine meydan okuyarak korkusuz olduklarını göstermişlerdir. Mehmet Çavuş, “Mehmet Çavuş der ki yüreğim çatal/ Belimde fişeklik tam yedi katar/ Uçan kuşla olsan kır atım tutar/ Yakarım canını teslim ol Kürtoğlu” (Deveci, 2007, s. 216) diyerek, Mehmet Çavuş'a çatal yürekli olduğunu yani cesur, korkusuz (TDK, 2022) olduğunu söyleyerek meydan okumuştur. Kürtoğlu'da, “Bana derler Kürtoğlu teslim olmam/ Gözüme bakarken dershaneye girmem/ Kıymetli mavzerimi gözümünden ayırmam/ Yakarım canını git Mehmet Çavuş” (Deveci, 2007, s. 216) dizeleri ile Mehmet Çavuş'un meydan okumasına yanıt vermiş ve Mehmet Çavuş'u tehdit etmiştir.

“Kesme Mehmet benim yoluma” ilk dizeli türküde Tahir Hafız'a meydan okuyan Mehmet, “Korkmuyorum Hafız ben senden/ Korkutayım seni ben kendi kendimden” (Deveci, 2007, s. 399) dizeleri ile Tahir Hafız'dan korkmadığını açık bir şekilde söylemiştir.

Cesaret erkeğe atfedilen ve erkeğe değer katan bir erkeksilik özelliği olarak Muğla türkülerinde görülmektedir. Bem Cinsiyet Rolü Envanterinde bulunmayan gözü peklik, Kavuncu tarafından Türkiye'ye uyarlanan envanterde yer almaktadır.

1.7. Saldırgan

Muğla türkülerinde erkeklerin hem kadınlara hem de hemcinslerine yönelik saldırgan davranışlar sergiledikleri görülmüştür. “Alışar’ın ortasında düğün kuruldu” ilk dizeli türküde, (Deveci, 2007, s. 179) Durmuş ve Kardeli Hüseyin arasında yaşanan kavga ve sonrasında Kardeli Hüseyin’in vurulması anlatılmaktadır. “Ormancı Türküsü” (Deveci, 2007, s. 185) saldırganlıkla başlayıp cinayetle biten bir olayın ardından söylenmiştir. “Allan Kavağında zincirli kuyu” (Deveci, 2007, s. 351) ilk dizeli türkü bir grup arkadaşın hoşça vakit geçirmek için bir araya gelmelerinin cinayetle sonuçlanmasının ardından söylenirken (M. Eren, 2003, s. 17); Âdem Kardeş Türküsü” (Deveci, 2007, s. 174) Ahmet tarafından öldürülen Çakır Mehmet’in ağzından yazılmıştır.

“Hatipoğlu Türküsü” (Deveci, 2007, s. 362), Hatipoğlu Sadık’ın, köyün zenginleri hakkında ileri geri konuşan Selahattin’e içerlemesinden dolayı Selahattin’i öldürmesini anlatırken (Oğuz, 2004, s. 66); “Kafacadan Çıktım” ya da “Topbaşların Mehmet Türküsü” (Deveci, 2007, s. 394) Topbaşların Mehmet’in önceden tartışmalı olduğu Kafacalı Kör Hasan’la tekrar tartışmaya başlaması ve Hasan’ın Mehmet’i öldürmesi üzerine (Oğuz, 2004, s. 76-77) söylenmiştir. “Raif Türküsü” (Deveci, 2007, s. 401), Raif’in Demirci Ali zeybek oynarken oyuna çıkması ve Demirci Ali’nin bunu saygısızlık olarak görüp Raif’i öldürmesinden dolayı (M. Eren, 2003, s. 57) yakılmıştır. “Kasap Mehmet Türküsü” (Deveci, 2007, s. 413) ise, Mehmet’in kavga esnasında yanlışlıkla öldürülmesini (Oğuz, 2004, s. 63) anlatmaktadır. “Kesme Mehmet benim yoluma” (Deveci, 2007, s. 399) ilk dizeli türkü Tahir Hafız ve Mehmet’in; “Ayşe’m” ya da “Yaka Mahallesi Türküsü” (Deveci, 2007, s. 423) Sadı’nın; “Tozlu Kahve Türküsü” (Deveci, 2007, s. 360) Mustafa’nın saldırganlık sonucunda meydana gelen ölümlerinin ardından yakılmıştır.

“Karaova Düğünü” (Deveci, 2003, s. 205) türküsü, Hacıgümüşoğlu Hüseyin’in kayınbiraderi tarafından öldürülmesini anlatmaktadır. (M. Eren, 2003, s. 44). “Kamil Bey Türküsü” (Deveci, 2007, s. 293) ise av sırasında öldürülen Kamil Bey’in (M. Eren, 2003, s. 43) ardından yakılmıştır. “Zalim Baba Türküsü” (Deveci, 2007, s. 299) oğlunu öldüren babayı; “Orhanım Türküsü” (Deveci, 2007, s. 312) düğün meclisinde vurulan Orhan’ı anlatmaktadır. “Mahmut Ağa Ağıtı”nda (Deveci, 2007, s. 215) Mahmut Ağa’nın, “Cemal Bey Türküsü”nde ise (Deveci, 2007, s. 196) Cemal Bey’in öldürülmesi yer almaktadır.

Muğla türkülerinde erkeklerin kadınlara karşı da saldırgan davranışlar gösterdikleri tespit edilmiştir. “İrmeden gel irmeden *ninna ninna*” ilk dizeli türkünün “Kız bana varacak mısın *ninna ninna*/ Şu kamayı yemeden *ninna ninna*” (Deveci, 2007, s. 130) dizelerinde erkek sevdiği kızı kamayla tehdit etmekte, kızı kendisiyle evlenmeye zorlamaktadır. “Pek de yokuşmuş Gavur Asar’ın yolları” ilk dizeli türkü (Deveci, 2007, s. 223) dizelerinde Topal Mehmet tarafından öldürülen Havsa gelinin, “Milas’ın İçinde Türküsü”nde (Deveci, 2007, s. 229) ise Yüksel adındaki kızın ölümünü görmekteyiz. “Hayıtlı’dan çıktım da *imanım*” ilk dizeli türküde hem kadına hem de erkeğe yönelik saldırganlığın cinayetle sonuçlandığı görülmektedir.

Ümrül Deveci, Muğla türkülerinde betimlenen cinayetlerin “Genellikle arkadaş, dost meclisinde; içki içildikten sonra, yakın arkadaş ya da akraba arasında gerçekleşmekte; kıskançlık ve anlaşmazlıktan kaynaklanmakta; kimi zaman planlı, kimi zaman bir öfke nöbeti sonucu ortaya çıkmakta” (Deveci, 2007, s. 65) olduğunu belirtmiştir. İncelenen türkülerde şiddetin ve saldırganlığın günlük yaşamın olağan akışında olduğu ve bir sorun çözme aracı olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Türkü dizelerinde erkeklerin saldırganlıkları sonucu meydana gelen ölümlerin de normalleştiği görülmüştür.

1.8. Duygusal

Duygusallık, Muğla türkülerinde tespit ettiğimiz erkeksilik özelliklerinden birisidir. Duygusallık kadınla özdeşleştirilirken erkek, kadın gibi duygusal olmayan ve soğukkanlı olarak nitelendirilir (Dökmen, 2014, s. 104). Erkeklerden duygularını ağlayarak ifade etmeleri beklenmez ancak incelenen türkülerde ağlayan, âşık olan, aşk acısı çeken, sevdiği kadına özlem duyan erkek anlatıcılar tespit edilmiş ve bu erkekler duygusal erkekler olarak yorumlanmıştır. “Sen Gelin Olunca Türküsü”nde (Deveci, 2007, s. 411), “Bir Gemim Var Türküsü”nde (Deveci, 2007, s. 275) ve “Ağlarsa Anam Ağlar Türküsü”nde (Deveci, 2007, s. 144) erkeklerin duygularını ağlayarak ifade ettiği görülmüştür. “Çay Türküsü” nün “Çaya vardım çağladım/ Çayda balık avladım/ *Ben de Nazlı yârimi görünce/ Hüngür hüngür ağladım*” (Deveci, 2007, s. 98) dizelerinde, çayda balık avlarken sevdiği kızı görünce hüngür hüngür ağlayan bir erkektir.

Erkek anlatıcılar, aşklarını dile getirmek için de türkülerden yararlanmışlardır. “Kestaneyi kavurdum *bir tanem*” ilk dizeli türküde erkek anlatıcı “Mavi çorap giysene *bir tanem*/ Her gün bize gelsene/ Senin için yandığım/ Gözlerimden bilsene *bir tanem*” (Deveci, 2007, s. 137) dizeleri ile âşık olduğunu ifade etmektedir. “Tarlama kesek değil mi” ilk dizeli türküde de erkek anlatıcı “Fırın üstünde fırın/ Duyun komşular duyun/ Yandım ise ben yandım/ Çaresini siz bulun” (Deveci, 2007, s. 166) diyerek sevdiği kadına aşkını dile getirmektedir. “Gelin Türküsü”nde ise erkek anlatıcı, sevdiği kıza olan aşkını “Yalıda gezer oldum *amanda aman*/ Okudum

yazar oldum/ Kız ben senin aşkından/ Kurudum gazel^[2] oldum” (Deveci, 2007: 129) dizeleriyle söylemektedir. “Ben susadım sular aman isterim” ilk dizeli türküde erkek, “Bulunur mu yangınlığın dermanı” (Deveci, 2007, s. 183) diyerek aşk acısını dizelere dökerken, “Köprünün altı diken” ilk dizeli türküde “Yaktın beni kül iken” (Deveci, 2007, s. 141) diyen erkek anlatıcı sevdiği kadına “Allah da seni yaksın” deyip beddua ederek aşk acısını türküye yansıtmıştır.

Erkek anlatıcılar sevgililerine duydukları özlemi de türküler vasıtasıyla dizelere dökmüşlerdir. “Karanfil oylum oylum” ilk dizeli türküde erkek anlatıcı, “Karanfil katar oldu/ Ayrılık beteri oldu/ Sürmeli gözlüm Fadime’ım/ Gözümde tüter oldu” (Deveci, 2007, s. 134) dizeleriyle sevdiği kadını özlediğini dile getirmektedir; bu da erkeğin duygusal olduğunu gösterir. “Ekin Türküsü” nün “Ekinler ırak oldu/ Yakınlar yirak oldu/ Yârim gitti/ Kalbime merak oldu” (Deveci, 2007, s. 114) dizelerinde de sevdiği kadını özleyen ve merak eden bir erkek anlatıcı görülür.

Bu başlık altındaki tartışmalarda gösterilmeye çalışıldığı gibi, Muğla türkülerinde erkekler duygularını, özlemlerini dile getirirler, hatta ağladıklarından söz ederler. Oysa ağlamak kadınlarla özdeşleştirilir ve erkeklerin ağlaması toplum tarafından onaylanmaz. Bu duruma, ağlayan oğlan çocuklarının, “karı gibi ağlama”, “erkek adam ağlamaz” gibi kalıp yargılarla susturulmaya çalışılması örnek olarak verilebilir.

Duygusallık, Bem Cinsiyet Rolü Envanterinde ve Kavuncu’nun Türk toplumuna uyarladığı envanterde kadınsılık özelliği olarak yer alırken, Kavuncu’nun çalışmasında “duygularını açığa vurmayan” (Kavuncu, 1987, s. 36) erkeklik özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Muğla türkülerinde, duygularını dile getiren, ağlayan erkeklerin varlığı, erkeklerin de ağlayarak duygularını gösterebileceklerini ve kendileri için oluşturulan kalıp yargıların dışına çıkabileceklerini göstermesi açısından önem taşımaktadır.

1.9. Kararlı

İncelenen türkülerde erkeklerin sevdikleri kızlarla birlikte olma konusunda kararlı bir duruş sergiledikleri görülür. “Aman aman gabak garıngeçin^[3] gölgesi” ilk dizeli türküde “Of aman aman garıngeçi kestim belinden/ Eller ayrılma ben ayrılma yârimden” (Deveci, 2007, s. 296) dizelerinde erkek anlatıcı sevdiği kadından vazgeçmeyeceğini söyleyerek kararlılığını dile getirmektedir. “Abo Pek güzel oluyor” ilk dizeli türküde erkek anlatıcı “Abo Topluda bezin burgusu/ Ayrılımcen doğrusu/ Ben sene yanıvedim/ Ayrılımcen doğrusu” (Deveci, 2007, s. 345)

[2] Gazel: Mısır koçanı yaprakları. TDK (2022). Gazal. <https://sozluk.gov.tr/>

[3] Gabak garıngeçi: “Yapraklarını dökmüş karaağaç” anlamına gelmektedir. Deveci, Ü. (2007). Deniz üstü köpürür Muğla türküleri ve hikayeleri (tasnif ve inceleme). Muğla: Muğla İl Kültür Müdürlüğü Yayınları.

dizeleri ile âşık olduğunu ve sevdiği kadından ayrılmayacağını ifade etmektedir. “Akdağ Türküsü”nde erkek anlatıcı, “Akdağ’dan inmem ben/ *Gümüş de* Mavzerimi vermem ben/ Bana *da* yardım geç derler *aman*/ Ben geçemem yârimden” (Deveci, 2007, s. 83) diyerek sevdiği kızıdan ayrılması için yapılan baskılara boyun eğmeyeceğini ve kızı sevmeye devam edeceğini söyleyerek kararlı bir duruş sergilemektedir. “Köprünün altı testi” ilk dizeli türküde ise erkek anlatıcı “Ahdettim yemin ettim/ Uğruna koydum başı” (Deveci, 2007, s. 142) dizeleriyle sevdiği kadını için ölümü göze aldığını dile getirerek kararlılığını göstermiştir.

Muğla Türkülerinde betimlenen erkeklerin sevdikleri kızlarla birlikte olma kararlığı, Bem Cinsiyet Rolü Envanterinde ve Kavuncu’nun uyarlamış olduğu Türkçe envanterde bulunmamaktadır.

1.10. Kıskanç

İncelenen türkülerde kıskanç erkek betimlemelerinin yer aldığını görülmüştür. “Eli elekli gelin” ilk dizeli türküde, erkek anlatıcı sevdiği kadının başka erkekler tarafından sevilmesinden dolayı duyduğu kıskançlığın büyüklüğünü “Bahçelerde mor erik/ Kız verem ettin sen beni/ Ben nasıl verem olmam/ Eller seviyor seni *güzelim*” (Deveci, 2007, s. 115) dizeleri ile dile getirmektedir.

Muğla türkülerinde kıskançlık sadece romantik ilişkilerde rastladığımız bir durum değildir. “Karaova Düşünü Türküsü” (Deveci, 2007, s. 205) eniştesinin servetini ve itibarını kıskanan Murat’ın eniştesini öldürmesini anlatır (M. Eren, 2003, s. 44).

Kıskançlık, Bem Cinsiyet Rolü Envanterinde ve Kavuncu tarafından Türkçeye uyarlanan envanterde yer almazken Muğla türkülerinde kıskanç erkeklerin var olduğu tespit edilmiştir.

1.11. Evin Geçimini Sağlayan

Muğla türkülerinde erkeğe evin direği şeklinde seslenildiği, erkeğin sadece evin geçimini sağlayan değil aynı zamanda evi ayakta tutan ve evin dağılmasını engelleyen kişi olarak sunulduğu görülür. “Karadır pencere min camları” ilk dizeli türküde erkeğe “ocağımın direği” (Deveci, 2007, s. 328) olarak seslenilmiş, erkeğin evin can damarı olduğu söylenmiştir.

“Kına Havası”nın “Susuz derelerde kavak biter mi/ Oğlansız evler de duman tüter mi/ Beş kız bir oğlanın yerini tutar mı” (Deveci, 2007, s. 244) dizelerinde erkeğin evi ayakta tuttuğu dile getirilmektedir. Evde ocağın tütmesi evde bir hayatın olduğunu göstermektedir ve bunun temsilcisi de erkektir. Erkeksiz evde du-

manın tütmemesi, erkeksiz evde hayatın sönmesi anlamına gelmektedir. Erkeğin evin ocağını tütüren şeklinde tanımlanması, erkeğin neslin devamını sağlayan kişi olarak görülmesinden de kaynaklanabilir. Beş tane kızın bir erkek etmeyeceği düşüncesi ise erkeğe verilen değeri ortaya koyarken kadınların erkek karşısında ne kadar değersiz olduğunu ve kadının neslin devamını sağlamadaki rolünün göz ardı edildiğini göstermektedir. “Bey oğlum nerdesin” ilk dizeli türkünün “Susuz derelerde kavak bitmez mi/ Oğlansız evlerde duman tütmez/ Geride üç kız yerini tutmaz” (Deveci, 2007, s. 317) dizelerinde de evin ve ailenin geçimini sağlayan ve evde yaşam olduğunu gösteren kişinin erkek olduğu, erkeksiz evde duman tütmeyeceği şeklinde verilmiştir. Üç kızın bir erkek edemeyeceği düşüncesi de erkeğe verilen değeri bir kez daha ortaya koymaktadır. Evi ayakta tutan, eve can veren kişinin erkek olduğu algısı “Ağıt” Türküsünün “Oğlansız evlerde duman mı tüter” (Deveci, 2007, s. 333) dizesinde de karşımıza çıkmaktadır.

Muğla türkülerinde erkeklerin ailenin neslini sürdüren ve aileyi ayakta tutan kişi olarak betimlendiği görülmüştür. Muğla türkülerinde ailenin neslini sürdüren ve aileyi ayakta tutan olarak tespit edilen erkeksilik özelliği, Bem Cinsiyet Rolü Envanterinde ve Kavuncu'nun uyarlamış olduğu envanterde bulunmamaktadır.

1. 12. Kadını Sahiplenmek İsteyen

Muğla türkülerinde kadını sahiplenen erkek temsilleri tespit edilmiştir. “Akdağ Türküsü”nün “Evvel ona yandım ben *haydah* güzelim/ Benim olur sandım ben *haydah* güzelim/ Kendi malım sandım ben” (Deveci, 2007, s. 83) dizelerinde erkek anlatıcı, kadına “kendi malım” şeklinde seslenmiştir. Bu da kadına sahip olmak isteyen erkeğin, kadını herhangi bir nesne konumuna indirgediğini göstermektedir. “Ak Ördek Türküsü”nün “Ak ördek çayda yüzer/ Vallahi yârim çok güzel/ Bu yar benim olmazsa/ Aklım perişan gezer” (Deveci, 2007, s. 85) dizelerinde erkek sevdiği kadına kavuşamazsa aklını kaybedeceğini söyleyerek kadına sahip olma arzusunun yoğunluğunu ifade etmiştir.

Muğla türkülerindeki bazı erkeklerin özelliği olarak dinleyicinin/okurun karşısına çıkan “kadını sahiplenmek isteyen” nitelemesi, bir erkeksilik özelliği olarak Bem Cinsiyet Rolü Envanterinde ve Kavuncu'nun uyarlamış olduğu envanterde yer almamaktadır.

1. 13. Kadının Namusunu Koruyan

Yıldız-Tahincioğlu (2011, s. 14), Türkiye’de sınıf ve etnik köken gözetilmeksizin kadınların tümünün “ailenin namusu” olarak tanımlandığını ve bütün kadınların “cinsel saflığının” bir şekilde aşiretin, ailenin ya da erkeğin şerefi olarak düşünülüp erkeklerce kontrol edildiğini söylemektedir. Erkek, etrafındaki kadınların

namus bekçiliğini yaparak, kadın üzerinden kendisinin de namusunu ve şerefini koruduğunu düşünmektedir. “Zühra’m Türküsü”nün “Acı rüzgâr alçak esti/ Kara haber tez geldi/ Efe dağları eğdi/ Kurşun Zührem’e değdi” (Deveci, 2007, s. 347) dizelerinde Zühre’nin öldürüldüğü, türkünün hikâyesinden (Oğuz, 2004, s. 56-57) söz konusu cinayetin namus meselesinden dolayı işlendiği öğrenilir. “Yörük Kızı” (Deveci, 2007, s. 107) türküsünde, erkeğin kendi şerefini korumak için tecavüze uğrayan kız kardeşini öldürdüğü görülür. Çökertme Türküsünün kahramanı Halil hapisteyken bir grup genç Halil’in kız kardeşini, Yörük Kızı’nı, zorla kaçırmak için kızı tecavüz ederler. Halil hapisten çıkınca olayı öğrenir. Halil Efe kız kardeşine birden fazla kişinin tecavüz ettiğini öğrenince, çözümü kız kardeşini öldürmekte bulur (M. Eren, 2003, s. 67). Kendi rızasının olmadığı cinsel eylemlere zorlanan Yörük Kızı, kardeşi Halil Efe tarafından suçlu bulunmuştur. Bir toplulukta namusunu korumak için yaşayan kadınların, tecavüze maruz kalmaları artık onlar için yaşamanın bir amacı kalmadığı anlamına gelmektedir. Yörük Kızının da namusu kirlendiği için ölümü hak ettiği düşünülmüştür. Halil Efe kendi adının korunması ve saygınlığının devamının sağlanması için kız kardeşini öldürmüştür; böylece hem kendi namusunu hem de kız kardeşinin namusunu temizlediğini düşünmüştür. Bu örnekler, Yıldız-Tahincioğlu’nun saptamasıyla birlikte değerlendirildiğinde; toplumun ailenin namusu olarak görülen kadına, aile adına leke sürmeme görevi verdiğini, ancak bir birey olarak görülmeyen kadının, kendi davranışlarından kendisinin sorumlu olma yetisine sahip olmadığı düşünüldüğü için, toplumun erkeği kadının başına bir muhafız olarak verdiği ya da erkeğin kendi kendine böyle bir görev üstlendiği çıkarımları yapılabilir. Bu muhafız, ailenin adını ya da kendi adını korumak için kadının hayatına son verme hakkını bile kendinde görebilmektedir. Buradan yola çıkarak, günümüzde de devam eden kadın cinayetlerinin ardında kadının bir insan, bir birey olarak görülmemesi ve erkeğe ait bir nesne gibi algılarının yattığı söylenebilir.

“Kızılcağız Damları Türküsü”nde evlendikten sonra kocasına sadık kalmayan ya da sadık kalmadığı düşünülen kadının namuslu davranmadığı için öldürüldüğü anlatılmaktadır. Genç ve güzel Fahri’yi çekemeyenler Fahri’nin başkalarıyla birlikte olduğuna dair bir söylenti yayarlar. Süleyman, Fahri’nin kocası, eşinin kendisine sadık kalmadığını düşünür ve karısı Fahri’yi bıçaklayarak öldürür (Oğuz, 2004, s. 73). Fahri’nin ağzından yakılan türküde Fahri, “Ne ettin ne eyledin/ Dertsiz başa dertledin/ Gelip sormak var iken/ Neden eli dinledin” (Deveci, 2007, s. 428) dizeleleriyle eşine seslenerek, dedikoduların asılsız olduğunu dile getirmiştir. Bu örnek de yukarıdaki görüşlerimizi destekler niteliktedir. Koca, kendisinin dengi, kendisiyle eşit haklara sahip bir insan olarak görmediği karısını dinlemeye bile gerek görmeden, insanın en önemli hakkını, yaşama hakkını, elinden alabilmektedir. Dedikodular bile, bir insanın yaşamından daha önemli olabilmektedir. Bu tür türküler, kadın cinayetlerinin normal karşılanmasına neden olabilir.

Çalışmanın bu bölümünde, “Muğla türkülerinde yer alan erkeklerin özellikleri nelerdir?” sorusunun yanıtı bulunmaya çalışılmıştır. Muğla türkülerinde; kaba dil kullanan, tatlı dilli, çapkın, cinsel arzularını dile getiren, güçlü, gözü pek, saldırgan, duygusal, kararlı, kıskanç, ailenin neslini sürdüren ve aileyi ayakta tutan, kadını sahiplenmek isteyen, kadının namusunu koruyan erkek temsilleri tespit edilmiştir. Bu türkülerde erkeksilik özelliği olarak saptanan güçlü, hem Bem Cinsiyet Rolü Envanterinde hem de Kavuncu'nun uyarladığı envanterde yer almaktadır. Gözü pek erkek Bem Cinsiyet Rolü Envanterinde yer almazken Kavuncu'nun uyarlamış olduğu envanterde bulunan ve Muğla türkülerinde de tespit ettiğimiz erkeksilik özelliklerinden biridir. Bu da Türk toplumun erkeklerden gözü pek olmaları yönünde bir beklentisi olduğunu ortaya koyabilir. İncelenen türkülerde yer alan kaba dil ve tatlı dil kullanan, çapkın, cinsel arzularını dile getiren, duygusal, kararlı, kıskanç, kadını sahiplenmek isteyen, ailenin neslini sürdüren ve aileyi ayakta tutan, kadının namusunu koruyan erkeksilik özellikleri, Bem Cinsiyet Rolü Envanterinde ve Kavuncu tarafından Türk toplumuna uyarlanan Bem Envanterinde bulunmaktadır.

2. MUĞLA TÜRKÜLERİNDEKİ KADINSILIK ÖZELLİKLERİ

2.1. Namuslu

Namuslu olmak, incelen türkülerde kadınların sahip olması beklenen özelliklerinden biri olarak ortaya çıkar. Yukarıda söz edilen Fahri'nin, Yörük Kızı'nın ve Zühre'nin namus gerekçesiyle öldürülmesi toplumun kadınlardan namuslu olmalarına dair beklentisini göstermektedir. Namusun en önemli göstergesi olarak ise bekâret kabul edilmektedir. Türkülerde betimlenen kadınların bakire olmaları kadınların namuslu oldukları anlamına gelmektedir. “Yağmur yağar aman yer yaş olur” ilk dizeli türkünün “Ah gidi yangın baygın yâr olaydı/ Kokulmadık gonca gül olaydı” (Deveci, 2007, s. 266) dizelerinde yer alan “kokulmadık gonca gül” erkek anlatıcının “el değmemiş” bir kadın yani bakire bir kadın arzuladığını göstermektedir. “Bana bir yâr olsa da küçücük olsa” ilk dizeli türkünün “Öpülmedik kokulmadık gonca gül olsa” (Deveci, 2007, s. 274) dizesinde de erkek anlatıcı kadının cinsel saflığını henüz tam olarak açılmamış ve bu yüzden de koklanmamış gonca gül şeklinde ifade ederek, bakire bir kız isteğini belirtmektedir. “Ariya bak ariya” ilk dizeli türkünün “Gelin misin kız mısın” (Deveci, 2007: 358) dizesinde ve “Yüce Dağ Başında Bir Koyun Meler” türküsünün, “Kız ile gelini ah aman aman bir mi tutarlar” (Deveci, 2007, s. 341) dizesinde kız ve gelin sözcükleri ile bekârete atf yapıldığı görülmektedir.

Yukarıda verilen türkü dizelerinden de anlaşıldığı gibi, erkek anlatıcılar kadının bekâretini vurgulayarak bakire kadın ile bakire olmayan kadını kız ve gelin sözcükleriyle birbirinden ayırmışlardır. İncelenen türkülerde bekâret vurgusunun

yapıldığı ve erkeklerin bakire kadınları tercih ettikleri görülür. Namuslu, Kavuncu'nun Türk toplumuna uyarladığı envantere yer alan kadınsılık özelliklerinden biridir ve Muğla türkülerinde de kadınsılık özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2. Çapkın

Muğla türkülerinde namus kadınlarda aranan bir özellik olmasına ve kadınların namus uğruna öldürülmesine rağmen, bazı türkülerde çapkın kadın betimlemeleri tespit edilmiştir. “Demirciler Türküsü” nün “Haydindik üç metrelik on para/ Şimdi kızlar oğlanlardan zampara” (Deveci, 2007, s. 285) dizelerinde kızlar “sürekli kadın peşinde koşan” (TDK, 2022) anlamına gelen zampara sözcüğüyle betimlenmiştir. Zampara sözcüğüyle, burada, erkek peşinde koşan kadınlara gönderme yapılmıştır. Ancak, kadın çapkınlığını anlatan bir sözcük bulunmaması, zampara sözcüğünün anlamının, “sürekli kadın peşinden koşan” olarak açıklanması, çapkınlığın erkeklerden beklenen bir davranış biçimi olarak düşünülmesi, kadınların çapkınlıklarının toplum tarafından onaylanmaması olarak yorumlanabilir.

“Aynalı Kız Türküsü”nde (Deveci, 2007, s. 306) aynalı kızın cilveli gülüşü çapkınlık olarak betimlenirken, “Çekirgenin taburu” ilk dizeli türküde (Deveci, 2007, s. 100) zamane kızlarının haftada koca yeniledikleri söylenmiştir. Kızların çapkın tavırları olarak, kaş göz etmelerinden, göz süzmelerinden, aşağıdaki örneklerde görüleceği gibi, söz edilmiştir. “Pembeli Basma Türküsü” nün “Pembeli basma giyerler/ Ak gerdanı dizerler/ *ak gerdanı dizerler/ Şu Bodrum'un kızları/ Kaş göz eder gezerler/ kaş göz eder gezerler*” (Deveci, 2007, s. 157) dizelerinde ve “Hana vardım han değil Bilal'im” ilk dizeli türkünün “Çaya vardım çizmeyle Bilal'im/ Yâr bulamadım gezmeyle/ Çok güzeller aldattım Bilal'im/ Kaşımı da gözümü süzmeyle” (Deveci, 2007, s. 124) dizelerinde kadın anlatıcı, beden dilini kullanarak çapkınlık yaptığını söylemektedir.

“Şifonum Türküsü” nün “Ben bir yeşil fenerim aman aman/ Hem yanar, hem sönerim/ Ben nişanlı değilim aman aman/ İstedığıme dönerim” (Deveci, 2007, s. 162) dizelerinde nişanlı olmadığı için istediği erkekle aşk yaşayabileceğini ifade eden bir kadın anlatıcı görmekteyiz. “Al yazmamı düreyim” ilk dizeli türkünün “Al yazmamı pulladım/ Yâre mektup yolladım/ Yeni yâri görünce/ Eski yâri solladım” (Deveci, 2007, s. 350) dizelerinde de sevgili değiştirerek çapkınlık yaptığını dile getiren bir kadın anlatıcı vardır.

Kaş göz süzerek çapkınlık yapan kadınların yanı sıra, “Değirmenci Türküsü”nde buğdayını öğüttürmek için cinselliğini kullanarak çapkınlık yapan bir kadın görülür. “Değirmenci Türküsü”nde kadın anlatıcı değirmencinin buğdayını öğütmesini istemektedir. Buğdayının öğütülmesini isteyen kadın değirmenciye sırasıyla “Al yanağım senin olsun öğüt benim buğdayı”, “Keman kaşım senin olsun, öğüt

benim buğdayı”, “Kiraz dudağım senin olsun, öğüt benim buğdayı” diyerek seslenmiş ve değirmenciden olumsuz cevap almıştır. Türkünün son dörtlüğünde kadın anlatıcı “Aman kuzum değirmenci yavrum kuzum değirmenci/ Her yanlarım senin olsun öğüt benim buğdayı” dizeleri ile kendisini cinsel anlamda erkeğe sunmuş ve bunun ardından erkek buğday öğütme talebini “Olur hanımım olur oluklara su gelir/ Arkadaşlar gayil olur sar gel buğdayı” (Deveci, 2007, s. 308) diyerek kabul etmiştir.

İncelenen türkülerde, sadece beden dili ile değil aynı zamanda kendi cinsellikleri kullanarak da çapkınlık yapan kadınların var olduğunu tespit edilmiştir. Namusun kadınlarla özdeşleştirildiği ataerkil bir toplumda, çapkınlık yapan kadın, bu araştırmada, araştırmacıların beklemedikleri bir bulgudur.

2.3. Duygusal

Muğla türkülerinde kadınların duygusal oldukları, genellikle duygularını ağlayarak ifade ettikleri saptanmıştır. “Ağlarsa Anam Ağlar Türküsü”nde (Deveci, 2007, s. 144) erkek anlatıcı “Ağlar ise anam ağlar” diyerek annesi dışında kimse için ağlamayacağını söylemiştir. “Tozlu Kahve Türküsü”nde öldürülen Mustafa için ağlayan kişinin annesi olacağı “Ağlar anası (ağlar anası)” (Deveci, 2007, s. 360) şeklinde ifade edilmiştir. Mahmut Ağa’nın ölümünün ardından yakılan “Mahmut Ağa Ağıtı”nda (Deveci, 2007: 215) ve “Bey oğlum nerdesin” (Deveci, 2007, s. 317) ilk dizeli türküde annelerin çok ağladığını anlatmak için annenin gözyaşlarının değirmen döndürdüğü söylenmiştir. “Kafaca’dan Çıktım” ya da “Topbaşların Mehmet Türküsü” (Deveci, 2007: 394), “Ziyam Türküsü” (Deveci, 2007, s. 414), “Eyüp’üm Türküsü” (Deveci, 2007, s. 188) ve “Kız Kayası Efsanesi” (Deveci, 2007, s. 407) dizelerinde ağlayan anneler betimlenmiştir. “Elmalı’dan çıktım yayan” ilk dizeli türküde ise yedi yıl sonra bulduğu oğlunu kaybeden anne acısını, “Kol bezini dalda bulduğum/ Adını Ali koyduğum/ Yedi yılda bir bulduğum/ Bebek beni del'eyledi/ Yaktı yaktı kül eyledi” (Deveci, 2007, s. 249) dizeleriyle dile getirmiştir.

Bu çalışmaya konu olan türkülerde anneler, sadece kötü olayların ardından değil, kızlarını evlendirirken de gözyaşı dökmüşlerdir. “Annesi Yalnız Kalıyor Türküsü” ya da “Gelin Ağlatma Havasında”, “Raflara koydum kaşığı/ Gidiyor evlerin yakışığı/ Oluyor kız gelin oluyor/ Annesi evde ağlıyor” dizelerinde kızını gelin eden annenin duygusallığını; aynı türküde yer alan “Ağlama gelin hanım ağlama/ Varıyorsun sevdiğin oğlana/ Ağlama gelin hanım ağlama/ Gidiyorsun sevdiğin oğlana” (Deveci, 2007, s. 409) dizelerinde de ailesinin evinden ayrılacağı için ağlayan gelininin duygusallığını görmekteyiz. “Yengeler yakar kınayı” ilk dizeli türküde yer alan “Ağlatmayın öksüz anayı” (Deveci, 2007, s. 234) dizesinde de gelin olan kız için ağlayan anneden söz edilir.

Muğla türkülerinde sadece anneler duygusal değildir. “Mehmet Çavuş Türküsü”nde Mehmet Çavuş “Yarelerim koygundur Zekiyem ağlasın” (Deveci, 2007, s. 216) dizesi ile sevdiği kadından ağlamasını istemiştir. “Demirciler Türküsü”nde kadın anlatıcı “Yârim asker dinmez gözümün yaşı” (Deveci, 2007, s. 285) diyerek, duygularını dile getirmiştir.

Kadınların sevdikleri erkeklere karşı hislerini türküler yoluyla dile getirdikleri anlaşılmaktadır. “Al yazmam dalda kaldı” ilk dizeli türküde sevdiği erkeği bekleyen kadın “Amanın *dumanın* olmuyor/ Eski *de* Çilelerim dolmuyor/ Bu nasıl sevda imiş/ Bir kararda durmuyor” (Deveci, 2007, s. 89) diyerek aşk acısını dile getirmiştir. “Al yazmamın oyası” (Deveci, 2007, s. 91) ilk dizeli türküde ise kadın anlatıcı sevdiği erkeğin başka bir kadını sevmesinden dolayı acı çektiğini “Kaleden indim yayan/ Mendilim dolu payam/ Yâr üstüme yâr sevmiş/ Dayan yüreğim daya (Deveci, 2007, s. 91) dizeleri ile ifade etmiştir. “Çüçenler Türküsü”nde (Deveci, 2007, s. 284) asılarak öldürülen Halil’in ardından ağlayan kadın anlatıcı üzüntüsünün büyüklüğünü “iki gözüm kan ağlar” ifadesi ile anlatmıştır.

İncelenen türkülerde kadınların duygusal oldukları belirlenmiştir. Muğla türkülerinde kadınların duygularını türküler yoluyla ifade ettikleri tespit edilmiştir. Bu eserlerde, anneler evlatlarının acılarından doğrudan ve en çok etkilenen kişi olarak betimlenmiştir. Annelerin sadece acıklı olaylar karşısında değil, kızlarını gelin etme gibi sevinçli olaylar karşısında da ağlayacak kadar duygusal oldukları saptanmıştır. Türkülerde sadece annelerin değil, aşk acısı çeken kadınların da duygularını dile getirdikleri görülmüştür.

2.4. Nazlı

“Kolayca gönlü olmayan, kendini ağır satan, ısrar bekleyen, işveli, edalı” (TDK, 2022) anlamlarına gelen nazlı, bu çalışmada incelenen türkülerde tespit edilen kadınsılık özelliklerinden biridir. “Çekirgenin taburu” (Deveci, 2007: 100), “Of Gidene bak gidene nasıl güzelim” (Deveci, 2007, s. 122), “Sabahın seher vaktinde *aman* görebilsem yârimi” (Deveci, 2007, s. 225) ilk dizeli türkülerde ve “Aşk Türküsü”nde (Deveci, 2007, s. 127) erkek anlatıcılar sevdikleri kadınlara “nazlı yârim” diye hitap etmektedir. “Adem Kardeş Türküsünde” (Deveci, 2007, s. 174) Adem eşine “nazlı Naimem” şeklinde seslenmiştir. “Eli elekli gelin” ilk dizeli türküsünde” erkek anlatıcı sevdiği kadının kendisine çabucak gelmemesini “Yârimim nazla gelir” (Deveci, 2007, s. 115) sözleriyle ifade etmektedir. “Kına Havası” türküsünün “Kızınız gidiyor nazınız gidiyor” (Deveci, 2007, s. 261) dizesinde gelin olan kız kendisini evin nazı olarak tanımlamaktadır. Buradan gelin kızın, kendisini değerli ve evde üzerine titrenen kişi olarak gördüğü sonucu çıkarılabilir. Gelin kızın kendisini “naz” sözcüğüyle tanımlamasından, toplumun kadından beklediği özellikleri içselleştirdiği de düşünülebilir. “Hüseyin’im geliyor tozlu yol gibi” ilk dizeli türkünün

“Hüseyin'im geliyor çalalım sazı/ Gurbet elde kime edeyim nazı” (Deveci, 2007, s. 202) dizelerinde, kadın erkeğe naz yapmaktan hoşlandığını dile getirirken, gurbette naz yapacak kimsenin olmamasından yakınmaktadır. Türkülerde kadınlara “nazlı yar” şeklinde seslenilmesi ve kadınların da naz yaptıklarını dile getirmeleri, naz yapmanın kadınlardan beklenen bir davranış olduğunu gösterebilir.

Bem Cinsiyet Rolü Envanterinde kadınsı özellikler arasında nazlı sözcüğü bulunmamakta ancak “çocuksu” (childish) (Prentice ve Carranza, 2002, s. 269) sıfatı yer almaktadır. Çocuksu ve nazlı sıfatlarının birbirlerine yakın anlamlar içerdiği düşünülebilir. Ancak Muğla türkülerinde tespit ettiğimiz bu özellik, Kavuncu'nun uyarlamış olduğu envanterde kadınsılık özellikleri arasında yer almamaktadır.

2.5. Tatlı Dilli

Bem Cinsiyet Roller Envanterinde bulunan kadınsılık özelliklerinden bir diğeri de tatlı dillidir. (Prentice ve Carranza, 2002, s. 269). Muğla türkülerinde de kadınlardan tatlı dilli olmaları beklenmiş ve istenmiştir. “Yengeler yakar kınayı” (Deveci, 2007, s. 234) ve “Getirin geline kına yakalım” (Deveci, 2007, s. 259) ilk dizeli türkülerinde gelinlerin kocaları ve kocalarının aileleri ile kuracakları iletişimde tatlı dilli olmaları istenmiş, bu istek “Vardığın yerde dilin tatlı olsun” dizesi ile iki türküde de yer almıştır. “Kına Türküsü” (Deveci, 2007, s. 257) ve “Pazarda Bal Var” (Deveci, 2007, s. 264) türkülerinde de gelinlerden tatlı dilli olmaları istenmiştir.

Kadınların kaba dil kullanması toplum tarafından onaylanan bir davranış değildir; kadınlardan kibar konuşmaları beklenir. Bu beklenti sonucunda da tatlı dil kadınsılık özelliği olarak kabul edilmiştir. Bem Cinsiyet Rolü Envanterinde ve Kavuncu'nun uyarladığı envanterde yer alan kadınsılık özelliklerinden olan tatlı dilli, incelediğimiz türkülerde de kadınlardan sahip olmaları istenilen bir özellik olarak ortaya çıkmaktadır.

2.6. Güzel

Güzellik, Bem Cinsiyet Rolü Envanterinde ve Kavuncu'nun uyarlamış olduğu envanterde kadınsılık özelliği olarak yer almasa da, incelenen türkülerde, kadınların güzelliklerine göndermeler yapıldığı tespit edilmiştir. “Zeytin Dali Türküsü” nün “O gavurun kızı pek güzelmiş gözüm de kaldı/ *aman aman gözümde kaldı*” (Deveci, 2007, s. 315) dizelerinde erkek anlatıcı güzel bir kadından hoşlandığını dile getirmiştir.

Aşağıdaki örneklerde ise, erkek anlatıcılar, kadını sadece fiziksel güzelliği doğrultusunda değerlendirerek sevecekleri kadınlarda güzellik aradıklarını ifade etmişlerdir. “Keklik olsam kaya dibi deşerim” ilk dizeli türkünün “Çekersek biz güzel

kahrı çekelim” (Deveci, 2007, s. 211) dizesinde, erkek anlatıcı, güzel kadın sevmesinden kaynaklanabilecek her türlü soruna katlanabileceğini dile getirmektedir. “Sabahın seher vaktinde aman görebilsem yârimi” ilk dizeli türküde erkek anlatıcı “Bu güzellik sana kalmaz *aman seveceksen/ sev beni*” (Deveci, 2007, s. 225) dizele-riyle, kadının güzelliğini kaybetmeden kendisini sevmesini istemektedir. “Bir Gemim Var Türküsü” nün “Bir gemim var salı da verdim engine/ aman engine/ Şimdi de rağbet aman güzel ile zengine (Deveci, 2007, s. 275) dizelerinde de, erkeklerin fiziksel anlamda güzel kadınları arzuladıkları sezdirilmektedir.

Muğla türkülerinde erkekler güzel kadın bedeni üzerinden kendi arzularını ve erotik duygularını da dile getirmiştir. Erkek anlatıcı cinsel birlikteliğin güzel bir kadın ile zevkli olduğunu ima ederken, çirkin bir kadınla yaşanan cinselliğin zevksiz olduğunu “Koca Dağ Başı Türküsü” nün “Koca dağ başında harman tez olur/ Güzellerin koynunda sabah tez olur/ Koca dağ başında .../ Çirkinlerin koynunda sabah güç olur” (Deveci, 2007, s. 307) dizeleriyle ifade etmiştir. “Halep’in Yolları Türküsü”nde (Deveci, 2007, s. 387) ve “Sürmelim Türküsünde” (Deveci, 2007, s. 335) de erkek anlatıcıların güzel olarak tanımladıkları kadınlarla yaşayacakları cinselliğin keyifli olacağını, çirkin olarak tanımladıkları kadın ile cinsel birlikteliğin çekilmez olacağını ima ettikleri görülmüştür.

2.7. Boyun Eğen

Muğla türkülerinde kadınların erkek otoriteye boyun eğdikleri tespit edilmiştir. “On birinde mah yüzüne bakılır” ilk dizeli türkünün “On sekizinde gayet yüksekten bakar/ On dokuzunda sevdiğinden kaçır/ En sonunda sevdiğinden vazgeçer/ Bir kötüye de kul olur gider” (Deveci, 2007, s. 220) dizelerinde kadının erkeğe boyun eğeceği, “bir erkeğe kul olması” sözleriyle ifade edilmiştir. Burada erkek itaat edilmesi gereken, kadından daha değerli ve daha yüce bir varlık olarak yer alırken; kadın değersiz ve ikincil konumdadır.

İncelenen türkülerden bazılarında, kız babaları kızların evlenecekleri erkekleri kendileri belirlemekte, kızlardan da kendilerinin verdikleri karara boyun eğmelerini beklemektedirler. “Hayıtlı’dan Çıktım İmanım” türküsüne ait iki hikâyede de, kızının evliliği konusunda karar veren kişinin baba olduğu görülür. Türkünün birinci hikâyesinde, Topal ile nişanlandırılan Gülsüm, daha sonra ailesi tarafından başka bir erkeğe verilmek istenir (M. Eren, 2003, s. 39). Türkünün ikinci hikâyesinde Hörü, babası tarafından sözlendirilmiştir ve daha sonra sözü babasının müdahalesi ile bozulmuştur (M. Eren, 2003, s. 40). Türkülerde kız çocuklarının evlilik konusunda annelerinin kararlarına da boyun eğdikleri görülmüştür. “Düğün Türküsü” nün “İndim kuyu dibine/ Baktım suyun rengine/ Annem beni veriverdi/ Düşürmedi dengime (Deveci, 2007, s. 120) dizelerinde kız, annesinin kararlarına uyduğunu, kendisine uygun biriyle evlenmediğini dile getirmiştir. Benzer bir bi-

çimde, “Gelin Kızın Türküsü” nün “Kurbanlık koyun gibi/ Ayırıyorlar sürüden” (Deveci, 2007, s. 326) dizelerinde gelin kızın evlilik konusunda istekli olmadığı, başkalarının kararlarına boyun eğdiği ve bu nedenle, kendisini kurbanlık koyun gibi gördüğü anlatılır. Bu tartışmalarda ortaya çıkan ‘boyun eğen kadın’, hem Bem Cinsiyet Rolü Envanterinde hem de Kavuncu’nun uyarladığı envanterde kadınsılık özellikleri arasında yer almıştır.

2.8. Evlilik Konusunda Kendi Kararını Veren

Yukarıda boyun eğen kadınların yer aldığı türküler tartışılmıştı. Bu kadınların yanı sıra, incelenen bazı türkülerde evlilik konusunda kendi kararlarını veren kadınlar da görülmüştür. Söz konusu bu kadınlar, türküler aracılığı ile evlenmek istedikleri erkekleri dile getirirken anne ve babalarının kendileri için uygun gördükleri damat adaylarına da itiraz etmişlerdir. “Akşam oldu gün yayıldı enginlere” ilk dizeli türküde babası tarafından evlendirilmek istenen kız “Akşam oldu gün yayıldı tahtalara *vay*/ Babam beni veriyor softalara *vay*/ Babam verse ben varır mıyım softalara *vay*/ Canım sevdi gönlüm gördü kamalıya *vay*” (Deveci, 2007, s. 178) dizeleriyle, babasının kendisine uygun bulduğu erkekle değil, kendi sevdiğiyle evlenmek istediğini söylemiştir. Aynı türkünün devamında kız, babasının evlenmesini istediği köçekle değil, mektepliyle yani eğitilmiş bir erkekle evlenmek istediğini dile getirmiştir. “Şifonum Türküsünde” (Deveci, 2007, s. 162) kendi sevdiğiyle evlenmek isteyen, “Deniz Türküsü” nde (Deveci, 2007, s. 110) ise süngerciyile evlenmek isteyen kızlara rastlanır.

Türküler kadınların duygularını ve isteklerini dile getirme araçları olmuştur. Kadınlar, belki de yüz yüze karşı çıkamadıkları anne-babalarının kararlarına, yaktıkları türküler yoluyla itiraz edebilmişlerdir. Bunun yanı sıra, toplumumuzda, kendi seçtikleriyle evlenmek isteyen, aileleri kabul etmediğinde, yaşayabilecekleri her türlü olumsuzluğu göze alarak, sevdikleri erkeklerle kaçan kızların olduğu da bilinmektedir. Bu nedenle, incelediğimiz türkülerde, evlilik konusunda kendi istedikleri ile evlenmek isteyen kızların varlığı şaşırtıcı olmamıştır. Bu özelliğin, Kavuncu’nun uyarladığı envanterde yer almaması ise, toplumun, kadının sevdiği erkekle kaçmasını onaylamaması olarak yorumlanabilir.

2.9. Maddiyata ve Paraya Değer Veren

İncelenen türkülerde evlenmek isteyen, kiminle evleneceğine kendisi karar veren kızların, zengin ve itibarlı işlerde çalışan erkekleri tercih ettikleri belirlenmiştir. “Deniz Türküsü” nün “Deniz gibi engindir *aman*/ Süngerciler zengindir/ Anne beni evlendir *aman*/ O genç benim dengimdir” (Deveci, 2007, s. 110) dizelerinde kız, annesine süngercilerin zengin olduğunu söyleyerek, süngerciyile evlenmek istediğini belirtmiştir. “Evlerinin Önü Türküsü”nde kız anlatıcı “Var git oğlan var git

dengim değilsin/ Ak gerdan altın ister zengin değilsin” (Deveci, 2007, s. 288) diyerek zengin olmayan erkeği kendine yakıştıramamış ve açıkça reddetmiştir. “Ben varamam inekliye” ilk dizeli türkünün ilk dörtlüğünde “Ben varamam inekliye/ Ayranı sinekliye/ Allah kısmet ederse/ Omuzu tüfekliye” diyen kız anlatıcı hayvanlılık yapan bir erkek yerine, asker ya da subay gibi eli silah tutan birisi ile evlenmek istediğini ifade etmiştir. İkinci dörtlüğünde, “Ben Varamam çarıklıya/ Tabanı yarıklıya/ Allah kısmet ederse/ Abanı sarıklıya” (Deveci, 2007, s. 171) sözleriyle, kız, tabanı delik çarıklı yani fakir birisiyle değil, “zemini beyaz, üzerinde safran renginde nakışlar bulunan ipek kumaş” tan (TDK, 2022) yapılmış sarık anlamına gelen, abanı sarıklı biriyle, zengin bir erkekle evlenmek istediğini dile getirmiştir. Bu örnekleri göz önüne alarak, söz konusu türkülerde, evleneceği kişiyi kendi seçmek isteyen kızların, zengin ve itibarlı erkekleri tercih ettikleri söylenebilir.

“Muğla türkülerinde temsil edilen kadınların özellikleri nelerdir?” sorusuna yanıt bulmak amacıyla incelenen türkü metinlerinde kadınsılık özellikleri, namuslu, çapkın, duygusal, nazlı, tatlı dilli, güzel, boyun eğen, evlilik konusunda kendi kararlarını veren, maddiyata ve paraya değer veren olarak tespit edilmiştir. Bem Cinsiyet Rolü Envanterinde ve Kavuncu’nun uyarlamış olduğu envanterde yer alan duygusal, tatlı dilli, boyun eğen kadınsılık özelliklerinin Muğla türkülerinde de bulunduğu tespit edilmiştir. Kadınsılık özelliği olarak Bem Cinsiyet Rolü Envanterinde olmayan ancak Kavuncu’nun uyarladığı envanterde yer alan namuslu, incelediğimiz türkülerde de kadınlarda aranan bir özelliktir. Bu da Türk toplumunun kadından namuslu olmasını beklediğini gösterebilir. Bu türkülerde tespit edilen çapkın, nazlı, güzel, evlilik konusunda kendi kararını veren, maddiyata ve paraya değer veren kadınsılık özellikleri Bem Cinsiyet Rolü Envanterinde ve Kavuncu’nun uyarladığı envanterde yer almamaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ataerkil toplumsal düzende, erkek yüceltilirken, kadın ikinci plana atılır ve değersizleştirilir. Bu düzen varlığını, toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ve söz konusu kalıp yargılar doğrultusunda oluşan toplumsal cinsiyet rolleriyle sürdürmektedir. Halk edebiyatı ürünlerinden olan türkülerde de halkın yaşantısına dair izler bulunur. Bu bağlamda türküler kadın ve erkek cinsiyet rollerini, toplumun kadın ve erkek algısını ve kadın-erkek ilişkilerini anlama konusunda yardımcı olabilirler. Buradan yola çıkılarak, çalışmada, Muğla türkülerindeki kadınsılık ve erkeksilik özelliklerinin tespit edilmesi hedeflenmiştir.

İncelenen türkülerdeki erkeklerin özellikleri, kaba dil kullanan, tatlı dilli, çapkın, cinsel arzularını dile getiren, güçlü, gözü pek, saldırgan, duygusal, kararlı, kıskaç, ailenin neslini sürdüren ve aileyi ayakta tutan, kadını sahiplenmek isteyen ve kadının namusunu koruyan olarak tespit edilmiştir. Gözü pek erkek Bem Cinsiyet

Rolü Envanterinde yer almazken, Kavuncu'nun uyarlamış olduğu envantere bulunan ve Muğla türkülerinde tespit edilen erkeksilik özelliklerinden biridir. Bu da Türk toplumunun erkeğin cesur olması gerektiğine dair beklentisini ortaya koymaktadır. Muğla türkülerinde tespit ettiğimiz ancak Bem Cinsiyet Rolü Envanterinde ve Kavuncu'nun envanterinde yer almayan özellikler ise; kaba dil ve tatlı dil kullanan, çapkın, cinsel arzularını dile getiren, duygusal, kıskanç, kadını sahiplenmek isteyen, ailenin neslini sürdüren ve aileyi ayakta tutan ve kadının namusunu koruyandır.

Muğla türkülerinde yer alan kadınların özellikleri ise, namuslu, çapkın, duygusal, nazlı, tatlı dilli, güzel, boyun eğen, evlilik konusunda kendi kararlarını veren, maddiyata ve paraya değer veren olarak belirlenmiştir. Bem Cinsiyet Rolü Envanterinde olmayan ancak Kavuncu'nun uyarladığı envantere yer alan namuslu, Muğla türkülerinde betimlenen kadınlarda aranan bir özelliktir. Bu da namusun, Türk toplumunun kadınlarda bulunmasını uygun gördüğü bir özellik olduğunu gösterebilir. İncelenen türkülerde tespit edilen çapkın, nazlı, güzel, evlilik konusunda kendi kararını veren, maddiyata ve paraya değer veren özellikleri, Bem Cinsiyet Rolü Envanterinde ve Kavuncu'nun uyarladığı envantere kadınsı özellikler arasında yer almamaktadır.

Bu çalışmada, Muğla türkülerinde yer alan kadınların ve erkeklerin özelliklerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Başka çalışmalarda, farklı yörelere ait türkülerdeki kadın ve erkek temsilleri incelenerek, bu kadın ve erkeklerin özellikleri tespit edilmeye çalışılabilir. Tespit edilecek bu özelliklerden yola çıkılarak, Türkiye'ye özgün bir envanter geliştirilebilir. Bu envanter çeşitli sosyal gruplara ve yaş gruplarına uygulanarak, bu özelliklerin günümüzde de kadın ve erkeklerin sahip olması istenilen özellikler olup olmadığı belirlenebilir.

Yazar Katkı Oranları:

Çalışmanın Tasarlanması: FE %50, ZE %50

Veri Toplanması: FE %60, ZE %40

Veri Analizi: FE %50, ZE %50

Makalenin Yazımı: FE %70, ZE %30

Makalenin Gönderimi ve Revizyonu: FE %70, ZE %30

KAYNAKLAR

- Artun, E. (2004). *Türk halk edebiyatına giriş*. İstanbul: Kitapevi.
Aslan, E. (2010). *Türk halk edebiyatı*. Ankara: Maya Akademi Yayın Dağıtım.
Demez, G. (2005). *Kabadayıdan sanal delikanlıya değişen erkek imgesi*. İstanbul: Babil.

- Deveci, Ü. (2007). *Deniz üstü köpürür Muğla türküleri ve hikayeleri (tasnif ve inceleme)*. Muğla: Muğla İl Kültür Müdürlüğü Yayınları.
- Dökmen, Z. Y. (2014). *Toplumsal cinsiyet, sosyal psikolojik açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dökmen, Z. Y. (1999). Bem cinsiyet rolü envanteri kadınsılık ve erkeksilik ölçekleri Türkçe formunun psikometrik özellikleri. *Kriz Dergisi*, 7(1), 27-40.
- Eren, M. A. (2003). *Öyküleri ile Muğla türküleri*. İzmir: Aymar Yayıncılık.
- Eren, Z. (2015). *Baba karnım açtı anne bisikletim bozuldu*. Ankara: Favori Yayıncılık.
- Kavuncu, A. N. (1987). *Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'ni Türk toplumuna uyarlama çalışmaları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Milllett, K. (2011). *Cinsel politika*. (S. Selvi, Çev.) İstanbul: Payel.
- Oğuz, T. (2004). *Yatağanda söylenen türküler ve öyküler*. Muğla: Anıl Ofset& Tipo Matbaacılık.
- Prentice, D. A., & Carranza, E. (2002). What women and men should be, shouldn't be, are allowed to be, and don't have to be: The contents of prescriptive gender stereotypes. *Psychology of Women Quarterly*, 26(4), 269-281. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1111/1471-6402.t01-1-00066>
- Sakman, E. (2012). Cinsel şiddet: Ataerkil cinsellik anlayışının bir ürünü. *Pivolka*, Eylül, 23, 5-7 Erişim adresi: http://www.elyadal.org/pivolka/23/PIVOLKA_23_02.pdf
- Şen, E. (2020). Türkçe eğitiminde yakın okuma yönteminden yararlanma üzerine bir çalışma (bir etkinlik örneği). *Journal of Language and Research*, 6(1), 145-167. Erişim adresi: <https://doi.org/10.31464/jlere.584346>
- TDK (2022). Dürzü. <https://sozluk.gov.tr/>
- TDK (2022). Çatal yürekli. <https://sozluk.gov.tr/>
- TDK (2022). Gazal. <https://sozluk.gov.tr/>
- TDK (2022). Zampara. <https://sozluk.gov.tr/>
- TDK (2022). Nazlı. <https://sozluk.gov.tr/>
- TDK (2022). Abani. <https://sozluk.gov.tr/>
- UNFPA. (2011). Gender at the Heart of ICPD: The UNFPA Strategic Framework on Gender Mainstreaming and Women's Empowerment. UNFPA. Erişim adresi: https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Gender_Equality%20Strategy_2011.pdf
- Yıldız-Tahincioğlu, A. N. (2011). *Namusun halleri*. İstanbul: Postiga Yayınları.

THE FEMINITY AND MASCULINITY TRAITS IN MUĞLA FOLK SONGS

EXTENDED ABSTRACT

While patriarchal society glorifies the man, it assigns a subordinate role to the woman. The patriarchal system which is the reason behind gender inequality in society owes its existence and durability to gender stereotypes and roles. Gender is used to express personality traits that society and culture expect men and women to have, and the attitudes, behaviors even professions and roles that are considered appropriate for women and men. The concept of gender includes gender stereotypes and roles.

Some inventories have been developed to find out gender stereotypes in different societies. Of these inventories, the “Bem Sex Role Inventory” is the most well-known and the most frequently used one. Deborah A. Prentice and Erica Carranza have listed the female and male stereotypical traits found in the Bem Sex Role Inventory as follows: “female stereotypic traits: affectionate, cheerful, child-like, compassionate, not using harsh words, eager to soothe hurt feelings, femi-

nine, not susceptible to flattery, polite, gullible, loves children, loyal, sensitive to others' needs, shy, soft-spoken, sympathetic, tender, understanding, yielding. Male stereotypical traits: "act as a leader, aggressive, forceful, analytical, assertive, athletic, competitive, defends own beliefs, dominant, strong, leadership ability, independent, individual, makes decisions easily, masculine, self-reliant, self-sufficient, strong personality, willing to take risks" (2002, p. 269).

In 1987, Ayşe Nur Kavuncu adapted the Bem Sex Role Inventory to Turkish society. The female stereotypical traits in Turkish inventory are as follows: "sol-emn, understanding, sensitive to others' needs, obedient, friendly, loves children, emotional, self-sacrificing, conciliator, tender, eager to soothe hurt feelings, not using harsh language, feminine, compassionate, virtuous, loyal, affectionate, coy, soft-spoken, soft/polite" (Kavuncu, 1987, s. 35-36). As for male stereotypical traits in Kavuncu's study: "responsible for his family, dominant/effective, generous, impassive, masculine, impressive/strong, enterprising, brave, taking a stand against injustice, ambitious, idealist, defend his own needs, self-confident, prescriptive-strict, act as a leader, rational, authoritarian, willing to take risk, aggressive, keeps his word" (Kavuncu, 1987, p. 33-34).

Folk literature is an important source reflecting feminine and masculine gender stereotypes and roles, as well as the attitudes towards the man and the woman in the culture of a particular society. Folk songs, fairy tales, legends, proverbs are some of the works of folk literature. Of these works, folk songs display the values, practices, beliefs of a particular society; furthermore, they transmit gender roles and stereotypes from one generation to the other. Given that, this study aims at identifying the traits of the men and the women represented in Muğla folk songs. The research seeks answers to the following questions:

- "What are the traits of the men represented in Muğla folk songs?"
- "What are the traits of the women represented in Muğla folk songs?"

In the study, Ümral Deveci's book titled *Deniz Üstü Köprüdür: Muğla Folk Songs with Their Stories, (Classification and Analysis)*, which includes the folk songs both compiled by her and in the repertoire of TRT, has been used. The technique used in this paper is close reading. Mehmet Ali Eren's *Öyküleri ile Muğla Türküleri (Muğla Folk Songs with Their Stories)* and Tarcan Oğuz's *Yatağan'da Söylenen Türküler ve Öyküler (Folk Songs Sung in Yatağan and Their Stories)* have been used to learn the stories of the folk songs.

The traits of the men in the folk songs analyzed are as follows: using harsh language, soft-spoken, promiscuous, talking about his sexual desire, strong, brave, aggressive, emotional, decisive, jealous, providing the continuity of family and

mainstay of the family, owning woman and protecting the virtue of the woman. While brave does not take part in Bem Sex Role Inventory, it is one of the masculine traits identified in the inventory adapted by Kavuncu and Muğla folk songs, and this reveals the fact that Turkish society desires men to be brave. The traits which have been identified in Muğla folk songs but do not appear in both Bem Sex Role Inventory and Kavuncu's inventory are as follows: using harsh language and soft-spoken, promiscuous, talking about his sexual desire, emotional, jealous, owning the woman, providing the continuity of family and mainstay of the family and protecting the virtue of the woman.

The traits of the women represented in the folk songs studied in this paper are as follows: virtuous, coquettish, emotional, coy, soft-spoken, beautiful, obedient, making her own decisions about marriage, materialistic. Virtuous is not one of the items in the Bem Sex Role Inventory but it appears in the inventory adapted by Kavuncu, and is one of the traits desired for the women described in Muğla folk songs. This may indicate the fact that virtue is a trait that Turkish society considers appropriate for women. Such traits identified in the folk songs as coquettish, beautiful, making her own decisions about marriage, materialistic do not take part as feminine traits both in Bem Sex Role Inventory and the inventory adapted by Kavuncu.

This study aims to identify the traits of the men and the women represented in Muğla folk songs. The representations of the women and men in the folk songs sung in different locations of Turkey may be studied to determine masculine and feminine traits and roles. The results of this study, along with the results of the other studies to be carried out, may constitute a resource for the femininity and masculinity inventories to be developed specific to Turkey.

Keywords: *Muğla Folk Songs, Femininity Traits, Masculinity Traits, Gender.*

